

Gdańsk, 28 października 2024 r.

**Stanowisko Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej
(Wydział Nauk Społecznych) oraz Wydziału Oceanografii i Geografii Uniwersytetu Gdańskiego
w sprawie planowanej reformy programowej w szkołach**

Geografowie pracujący w Instytucie Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej na Wydziale Nauk Społecznych oraz geografowie zatrudnieni na Wydziale Oceanografii i Geografii Uniwersytetu Gdańskiego wyrażają głębokie zaniepokojenie projektami zmierzającymi do zastąpienia geografii w klasach V-VI szkoły podstawowej przedmiotem przyroda, łączącym w zamyśle treści biologiczne i geograficzne.

Postulujemy zachowanie geografii od klasy V do klasy VIII jako oddzielnego przedmiotu. Geografia jako przedmiot szkolny wykorzystuje zagadnienia z przedmiotów przyrodniczych (fizyka, chemia, biologia) i matematyki, ale także łączy je w specyficzny dla tej dyscypliny sposób z zagadnieniami społecznymi, politycznymi, gospodarczymi, związanymi z historycznymi przemianami zachodzącymi na różnych obszarach oraz z wiedzą humanistyczną. W ujęciu niezredukowanym tylko do zagadnień przyrodniczych sprzyja kształtowaniu umiejętności uniwersalnych i międzyprzedmiotowych, które w przedstawionym przez IBE projekcie (*Profil absolwentki i absolwenta. Droga do zmian w edukacji. Etap I: przedszkola i szkoły podstawowe*) uznawane są za priorytetowe: „niezbędne do tego, by każdy i każda z nas mógł/mogła z powodzeniem stawiać czoła codziennym wyzwaniom teraz i w przyszłości” (*Profil absolwentki i absolwenta...*, s. 4).

Nawiązując do „wieloletniej polskiej tradycji oświatowej” (*Profil...*, s.7) geografia holistycznie pojmowana była ważnym przedmiotem kształcenia w czasach II Rzeczypospolitej. Geografia może uczyć tzw. „zmysłu geograficznego”, polegającego na dostrzeganiu i łączeniu różnorodnych procesów i zjawisk, wykraczającego poza szkolne wiadomości. W ten sposób uczy myślenia opartego na argumentach, kreatywności, stawiania i podejmowania prób rozwiązywania problemów - umiejętności tak podkreślanych w *Profilu absolwentki i absolwenta*.

W Europie są przykłady przywracania geografii do programów szkolnych po latach jej nieobecności jako osobnego przedmiotu (np. Wielka Brytania). Przykładem jest koncepcja *powerfull knowledge* (Young 2014), stworzona przez M. Younga (pedagog brytyjski), ilustrowana propozycją adekwatnej edukacji geograficznej. Mówi się o *powerfull geography*. Dąży się do przywrócenia wysokiej rangi geografii jako ważnego przedmiotu szkolnego dla kształcenia świadomych obywateli w XXI wieku (M. Young, D. Lambert, C. Roberts, M. Roberts, 2014, *Knowledge and the Future School*. London, Bloomsbury Academic). Obecnie geografia w Wielkiej Brytanii jest przedmiotem obowiązkowym dla dzieci w wieku 11-14 lat (obok przyrody - *science*) i poprzedzona jest solidnym przygotowaniem

uczniów w tym zakresie na etapie wczesnoszkolnym. Geografia jako oddzielny przedmiot funkcjonuje też w krajach skandynawskich, które są często przywoływane jako wzór dla naszej edukacji. Trudno mówić o odchodzeniu od geografii w światowej edukacji, jeśli w Międzynarodowej Karcie Edukacji Geograficznej z 2016 r. mowa o tym, że **edukacja geograficzna jest współcześnie niezbędna dla rozwoju odpowiedzialnych i aktywnych obywateli w obecnym i przyszłym świecie i powinna być nauczana na wszystkich poziomach edukacji** (*International Charter on Geographical Education* 2016).

Edukacja geograficzna w obecnych czasach wydaje się być szczególnie ważna. Problemy, z którymi się borykamy: m.in. zanieczyszczenie środowiska, zachowanie równowagi ekologicznej, rozwój zrównoważony, dostępność wody, problemy żywienia, rozwój obszarów wiejskich, urbanizacja, problemy demograficzne, migracje, zmiany klimatu, wylesianie, nasilona konsumpcja, zachowanie bioróżnorodności, zróżnicowanie kulturowe, rozumienie innych kultur, ekonomia rynkowa, konflikty zbrojne itp. mają geograficzny wymiar i często są ze sobą powiązane.

Ograniczenie geografii tylko do funkcji przedmiotu przyrodniczego redukuje jej potencjał edukacyjny, pozwalający na sytuowanie zjawisk współczesnego świata w zróżnicowanych kontekstach, ujmowanie ich w sposób holistyczny i umożliwia wychowanie absolwenta potrafiącego rozumieć skomplikowane procesy, zjawiska i relacje we współczesnym i przyszłym świecie.

Apelujemy zatem o **zachowanie geografii jako oddzielnego przedmiotu kształcenia** w klasach V-VIII oraz o **umieszczenie w dokumencie *Profil absolwenta i absolwentki... obszaru kształcenia: geografia***, której przedmiotem badań jest Ziemia oraz jej naturalne i antropogeniczne środowiska, a celem jest poznanie i zrozumienie procesów i interakcji zachodzących w środowisku geograficznym (w obrębie środowiska naturalnego i antropogenicznego oraz między nimi), wykształcenie umiejętności rozważania działalności człowieka i jej powiązań oraz interakcji ze środowiskiem w różnych skalach - od lokalnej po globalną.

W imieniu geografów Uniwersytetu Gdańskiego,

Dziekan
Wydziału Oceanografii i Geografii
/-/
dr hab. Katarzyna Smolarz, prof. UG

Dziekan
Wydziału Nauk Społecznych
/-/
prof. dr hab. Michał Harciarek

Dyrektor
Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej
/-/
dr hab. Mariusz Czepczyński, prof. UG